

Rođen sam 30. jula 1945. u Bulonj Bijankuru, šetalište Margerit broj 11, od oca Jevrejina i majke Flamanke, koji su se upoznali u Parizu za vreme okupacije. Kažem Jevrejina i ne znajući šta je ova reč zaista značila mom ocu zato što su je u ono doba upisivali u lične karte. U uzburkanim vremenima često dođe do slučajnih susreta, tako da ja sebe nisam nikada doživljavao kao zakonitog sina, a još manje kao naslednika.

Moja majka je rođena 1918. u Antverpenu. Detinjstvo je provela na periferiji ovoga grada, između Kijela i Hobokena. Njen je otac bio radnik, a potom pomoćnik geometra. Deda po majci, Luj Bogert, bio je doker. On je pozirao za veliku statuu dokera koju je načinio Konstantin Menije i koju danas vidimo ispred zgrade opštine u Antverpenu. Ja čuvam njegov *loonboek* iz 1913. godine, u koji je upisivao sve brodove koje je istovarivao: *Mičigen, Elizabetvil, Svetu Anu...* Poginuo je na poslu u šezdeset petoj godini usled jednog pada.

Kao mlada devojka, majka je bila članica društva *Crveni sokoli*. Radila je u *Preduzeću za*

promet gasa, a naveče je pohađala časove glume. Godine 1938. angažovao ju je režiser i producent Jan Vanderhajden da igra u njegovim flaman-skim „komedijama”. Četiri filma od 1938. do 1941. Bila je plesačica u revijama mjuzik hola u Antverpenu i Briselu, gde se među igračicama i muzičarima zateklo mnogo izbeglica pristiglih iz Nemačke. U Antverpenu će deliti kućicu na Horenštatu sa još dvojicom prijatelja: plesačem Jopijem van Alenom i Leonom Lemensom, vi-še-manje sekretarem i dobavljačem mušterija za bogatog homoseksualca barona Žana L., koji će poginuti u bombardovanju Ostendea, maja 1940. Njen tada najbolji prijatelj bio je jedan mladi dekorater, Lon Landau, kojeg će ponovo sresti u Briselu 1942, ali ovog puta kako nosi žutu zvezdu.

Pokušavam da se u nedostatku drugih de-talja držim hronološkog redosleda. Nakon oku-pacije Belgije 1940, ona se nastanjuje u Briselu. Bila je verena sa izvesnim Žoržom Nilsom, koji u dvadeset prvoj godini vodi hotel *Kanterbe-ri*. Restoran ovog hotela je delom rekviriran za oficire *Štafel propagande*. Ništa ne znam o tim ljudima. Ona učestvuje na radiju u emisijama na flamanskom jeziku. Dobija angažman u me-snom pozorištu u Gandu. U junu 1941. godine

polazi na turneju da po pristaništima Atlantika i Lamanša nastupa pred radnicima flamanskog preduzeća *Tod*, a nešto severnije, u Hezbruku, i pred nemačkim avijatičarima.

Bila je lepa devojka tvrda srca. Verenik joj je poklonio jednog čau-čaua, ali ona nije brinula o njemu i poveravala ga je raznim osobama, kao što će kasnije činiti i sa mnom. Čau-čau je ispao kroz prozor i izgubio život. Taj pas se vidi na dve- ma ili trima fotografijama i moram priznati da mi deluje beskrajno dirljivo i da osećam bliskost sa njim. Roditelji Žorža Nilsa, bogati briselski hotelijeri, ne žele da se moja buduća majka uda za njihovog sina. Ona odlučuje da napusti Belgiju. Nemci su nameravali da je pošalju u Berlin, u filmsku školu, ali je jedan mladi oficir *Štafel propagande*, kojeg je upoznala u hotelu *Kanterberi*, odvraća od tog pogrešnog koraka i šalje je u Pariz u producentsku kuću *Kontinental*, kojom rukovodi Alfred Greven.

Ona stiže u Pariz u junu 1942. Greven joj zakazuje probno snimanje u studijima u Bijankuru, ali ono ne uspeva. Počinje da radi u službi za „sinhronizaciju” *Kontinentala* na ispisivanju holandskih titlova za francuske filmove u produkciji te kompanije. Zabavlja se sa Aurelom Bišopom, jednim od Grevenovih pomoćnika.

U Parizu stanuje na keju Konti broj 15, u sobici stana koji iznajmljuju jedan briselski antikvar i njegov prijatelj Žan de B., za kojeg sam verovao da je kao mladić pisao u tajnosti vatrena pisma Koktou dok je sa majkom i sestrama živeo u nekom dvorcu nakraj Poatua. Posredstvom Žana de B. moja majka upoznaje mladog Nemca Klause Valentinera, koji se bio zavukao u neku administrativnu službu. On stanuje u ateljeu na keju Volter i u trenucima rasonode čita najnovije romane Evelin Vog. Klause će potom poslati na ruski front, gde će i poginuti.

Drugi posetioci stana na keju Konti bili su: mladi Rus Žorž Ismailov, koji je bio tuberkulozan, ali je stalno izlazio bez kaputa na ledene okupacijske zime. Jedan Grk, Hristos Belos. On nije uspeo da se ukrca na poslednji parobrod za Ameriku, gde je trebalo da se nađe sa prijateljem. Jedna devojka istih godina, Ženevjev Vodoaje. Od njih su mi ostala samo imena. Prva francuska buržoaska porodica u koju je moja majka bila pozvana: porodica Ženevjev Vodoaje i njenoga oca Žan-Luja Vodoajea. Ženevjev Vodoaje upoznaje moju majku sa Arleti, koja živi u susedstvu broja 15 na keju Konti. Arleti uzima moju majku u zaštitu.

Neka mi bude oprošteno zbog svih tih imena i drugih koja će se ređati. Ja sam samo pas

koji se pravi da ima pedigre. Moji majka i otac nisu vezani ni za kakvu jasno određenu sredinu. Toliko su rastrzani i toliko nesređeni da se moram dobro pomučiti da pronađem neki trag ili znak u tom živom pesku, kao kad se upinjemo da rastumačimo neki jedva čitljiv matični ili administrativni dokument.

Moj otac je rođen 1912. godine u Parizu, na Skveru Petrele, na samoj granici devetog i desetog arondismana. Njegov otac je bio poreklom iz Soluna i pripadao je jevrejskoj porodici iz Toskane koja se doselila u Tursku. Imao je braću od strica u Londonu, Aleksandriji, Milanu, Budimpešti. Četvoro rođaka moga oca, Karla, Graciju, Dakoma i njegovu ženu Meri, streljaće esesovci u Italiji, u Aroni, na jezeru Mađore, u septembru 1943. Moj deda po ocu je kao dete otišao iz Soluna u Aleksandriju. Međutim, samo nakon nekoliko godina oputovao je u Venecuelu. Verujem da je bio raskinuo sa svojim poreklom i familijom. Privukla ga je trgovina biserima na ostrvu Margarita, a potom je postao upravitelj jedne pijace u Karakasu. Nakon Venecuele trajno se nastanio u Parizu 1903. godine. Držao je antikvarsku radnju u ulici Šatoden broj 5, u kojoj je prodavao umetničke predmete iz Kine i Japana. Imao je španski pasoš i sve do smrti je bio

u knjigama španskog konzulata u Parizu, dok su njegovi preci bili pod zaštitom Francuske, Engleske, a potom i Austrije, u svojstvu „toskanskih podanika”. Sačuvao sam nekoliko njegovih pasoša, od kojih mu je jedan bio izdat u španskom konzulatu u Aleksandriji. Takođe i jedno uverenje izdato u Karakasu 1894, koje potvrđuje da je bio član društva za zaštitu životinja. Moja baka je rođena na području Kalea. Njen otac je 1916. godine živio u predgrađu Notingema. Ali, nakon venčanja, i baka će uzeti špansko državljanstvo.

Moj otac je izgubio svog oca kada mu je bilo četiri godine. Proveo je detinjstvo u desetom arondismanu, u kvartu Otvil. Pričao mi je da je u Nižoj gimnaziji *Šaptal* ostajao u internatu čak i subotom i nedeljom. I da se u spavaonici mogla čuti muzika sa ringišpila na središnjem trotoaru bulevara Batinjol. Nije položio maturu. Kao dečak i mladić, prepušten je samome sebi. Od šesnaeste godine posećuje sa drugovima hotel *Boe-Lafajet*, barove u blizini Monmartra, metroa Kade i luna-parka. Njegovo ime je Alberto, međutim, svi ga zovu Aldo. U osamnaestoj godini odaje se preprodaji benzina, krišom zaobilazeći parisku trošarinu. U devetnaestoj godini sa tolikom ubedljivošću zahteva od jednog

direktora banke *Sen-Fal* da ga podrži u nekim njegovim „finansijskim” operacijama da mu ovaj ukazuje poverenje. Međutim, poslovi kreću nizbrdo, a pošto je moj otac maloletan, i sud se umeša u sve to. U dvadeset četvrtoj godini iznajmljuje sobu na aveniji Montenj 33, a na osnovu nekih dokumenata koje sam sačuvao često putuje u London da bi učestvovao u stvaranju preduzeća *Bravisko*. Majka mu umire 1937. godine u samačkom hotelu u ulici Rokepin, u kojem je i on stanovao neko vreme sa bratom Ralfom. Potom uzima sobu u hotelu *Terminus*, nedaleko od stanice Sen Lazar, odakle je pobegao ne plativši račun. Pred sâm rat zakupio je malu prodavnicu parfema na bulevaru Malzerb 71. U to vreme je, izgleda, stanovao u Ulici Frederika Bastija (osmi arondisman).

Kako je živeo samo od dovijanja, kada je stigao rat, nije imao nikakvu sigurnost. Godine 1940. svoju poštu je adresirao na hotel *Viktor Emanuel III*, ulica Pontje 24. U pismu bratu Ralfu koje je poslato 1940. iz Angulema, gde je bio mobilisan u jedan artiljerijski puk, govori o nekom lusteru koji su odneli u zalagaonicu. U drugom moli da mu pošalju u Angulem *Naftni glasnik*. Između 1937. i 1939. godine bavio se „poslovima” u vezi sa naftom zajedno sa izve-

snim Enrikezom: *Udruženje Roalijske*, rumunski naftovodi.

Kapitulacija u junu 1940. godine zatiče ga u angulemskoj kasarni. Njega nisu odveli sa mnoštvom drugih vojnika u zarobljeništvo, jer su Nemci ušli u Angulem tek posle potpisivanja primirja. Krije se u morskome letovalištu Sabl d'Olon, gde će ostati do početka septembra. Tamo će ponovo sresti svog prijatelja Anrija Lagrua i njihove dve prijateljice, Žizelu Oleriš, igračicu u kabareu *Tabaren*, i neku Suzan.

Po povratku u Pariz neće se prijaviti da ga evidentiraju kao Jevrejina. Stanuje sa bratom Ralfom kod njegove prijateljice, devojke sa Mauricijusa koja ima engleski pasoš. Stan se nalazi u susedstvu Gestapoa, u ulici Sose broj 5. Devojka sa Mauricijusa je morala da se javlja svake sedmice u komesarijat zbog svog engleskog pasoša. Kao „Engleskinja” biće više meseci internirana u Bezansonu i Vitelu. Moj otac ima prijateljicu Helu H., nemačku Jevrejku, koja se u Berlinu verila sa Bilijem Vajlderom. Uhapsili su ih u raciji jedne februarske večeri 1942. u restoranu u ulici Marinjan tokom obične provere ličnih karata, vrlo učestale tokom tog meseca zbog naredbe koja je stupila na snagu i kojom se Jevrejima zabranjuje da se zateknu na ulici

ili na javnom mestu posle osam sati uveče. Moj otac i njegova prijateljica nemaju nikakve isprave kod sebe. Inspektori ih ukrcavaju u maricu i odvođe na „proveru” do ulice Grefil, pred izvesnog inspektora Šveblena. Moj otac je trebalo da mu kaže svoje podatke. Pošto su ga policajci razdvojili od prijateljice, u času kad su ga povelili u *Istražni zatvor*, uspeo je da im pobegne iskoristivši kratkotrajno gašenje svetla u hodniku. Hela H. će biti puštena sutradan, verovatno na intervenciju nekog od očevih prijatelja. Kojeg? To sam se često pitao. Nakon što je pobegao, otac se skrivao ispod stepeništa jedne zgrade u ulici Maturen, nastojeći da ne privuče pažnju hauzmajstora. Zbog policijskog časa tamo provodi i noć. Kad je svanulo, vratio se u ulicu Sose. Kasnije se sa bratom Ralfom i njegovom devojkom sa Mauricijusa skriva u hotelu *Bretejski Alkion*, čija je vlasnica majka njihovog druga. Potom sa Helom H. stanuje u nameštenom stanu na trgu Vilar de Žoajež, a onda u drugom, u Bloku divljih kestenova, ulica Šazel.

Među svim tim ljudima sa kojima se viđao u ono vreme identifikovao sam Anrija Lagrua, Sašu Gordina, Fredija Mekevoja, Australijanca, šampiona u bobu i vozača trkačkih automobila sa kojim će posle rata deliti „kancelariju” na

Jelisejskim poljima čiju namenu nisam uspeo da otkrijem, izvesnog Žana Koporindea, Gezu Pelmonta, Todi Verner (koja je tražila da je zovu madam Sauk), njenu prijateljicu Esjen (Lizelotu) i Kisu Krupinu, Ruskinju, ćerku pisca Krupina. Ona je snimila nekoliko filmova, a igrala je, takođe, i u komadu Rožea Vitraka *Gospođice na pučini*. Flori Franken, zvana Nardus, koju je moj otac zvao Flo, ćerka jednog holandskog slikara, detinjstvo i prvu mladost provela je u Tunisu. Posle toga je došla u Pariz, gde je često boravila na Monparnasu. Godine 1938. bila je uhvaćena u prestupu zbog kojeg je morala da se pojavi pred sudijom za prekršaje, a 1940. udaje se za japanskog glumca Hajakavu. Za vreme okupacije sprijateljila se sa ženom koja je bila heroina u *Atalanti*, Ditom Parlo, i njenim ljubavnikom, doktorom Fuksom, jednim od glavnih ljudi u organizaciji „Oto”, najvećoj otkupnoj mreži na crnoj berzi, Ulica Adolfa Ivona broj 6, u šesnaestom arondismanu.

Otpribliže je takvo bilo okruženje mog oca. Ne baš podzemlje, ni sasvim polusvet. Pre nego što se izgubi u hladnoj noći zaborava, pomenuo bih još jednu Ruskinju sa kojom se zabavljao u ono vreme, Galinu zvanu Gej Orlov. Ona je vrlo mlada emigrirala u Ameriku. U dvadesetoj

godini plesala je u jednoj reviji na Floridi, gde je sreća smeđeg onižeg muškarca, čija je postala ljubavnica: izvesnog Lakija Lučijana. Po povratku u Pariz radi kao manekenka i udaje se da bi stekla francusko državljanstvo. Kada je počela okupacija, živela je sa jednim Čileancem, Pedrom Ejzaguirom, „sekretarem poslanstva”, a potom sama u hotelu *Šatobrijan*, gde je otac često dolazio da je poseti. Kada sam imao samo nekoliko meseci, poklonila mi je plišanog mecu, kojeg sam dugo čuvao kao amajliju i jedinu uspomenu na nestalu majku. Izvršila je samoubištvo 12. februara 1948, u trideset četvrtoj godini. Sahranjena je u mestu Sent Ženevjev de Boa.

Kako malo-pomalo stvaram ovaj pojmovnik i vršim prozivku u praznoj kasarni, tako dobijam vrtoglavicu i dah mi zastaje. Čudni ljudi. Čudno, sumračno vreme. A moji roditelji se upoznaju baš tada, među svim tim ljudima na koje i sâmi nalikuju. Dva zalutala luda leptira usred obnevidelog grada. *Die Stadt ohne Blick*. Međutim, ja tu ne mogu ništa, to je ili tle ili đubrište na kojem sam ponikao. Ono malo podataka koje o njima znam dobio sam od majke, njoj su se oteli mnogi detalji koji se tiču mog oca, mutnih dana u ilegali ili na crnoj berzi, od koje je živio silom prilika. Međutim, ni ona nije previše znala. A on je svoje tajne odneo sa sobom.